

PRZYWARA (22) *sb f*

Oba a jasne.

sg N przywara (6). ◇ G przywary (2). ◇ A przywarę (8). ◇ I przywarą (1). ◇ pl N przywary (1). ◇ G przywâr (2). ◇ A przywary (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

To, co przywarło, przypieкло się do dna lub ścianek garnka podczas gotowania; też plama, skaza; cremium Mącz; crusta pulvis quae exurit Cn (22) : Mącz 68a; [Cremium, angebrente Speiße. P. przywára. Volck 140].

W porównaniu (1): Y dla tegoż R.P. nález/ może bydz názwana Ciuitas sanguinum, Miáltem rozłania krwi: ktore tám Bog przeklina/ dla tego/ iż iáko z gárná zástárzála przywára/ tak niekárność przelewánia krwi/ oney nie puścić niechce. PowodPr 67.

Przen (20) :

a) Przywara, wada; labes, macula, vitium Cn (13) : á iż ná fię czuie/ Coby ludzie gánili/ więc mu trzebá tego/ Aby mógł przycukrowác czym łtanu łwoiego. Aby nic nie bacżono ná onę przywarę/ Kládzye co napyękniefzú gdzye może máłzkárę. *RejWiz* 91v; owa kázdi y chwali/ y gáni kázdú rzecż/ wedle łwego zdánia/ pokrywáiąc zówdy przywarę/ płázcżem cnothy: á cnothę/ płázcżem iákiefy nietrefney łztuki *GórnDworz* D, Ee3v.

przywara czego (1): Bo ácz kto bywa w piékné zwyczáie ozdoby/ Rad nierad vléc muśi/ choć y człowiek godny: Gdy z przywary oyczyłtych [= *ojcowskich*] złych łpraw iest wiadomy *GosłCast* 33.

przywara w kim, w czym (4): Y przeto Pan Bog chciał mieć w wychowánium miárę/ Iż czuł the w przyrodzeniu łzkodliwú przywarę. Bo gdzye nie ty wilkości nábzyt przylewáią/ Iuż zówdy przyrodzeniu włzytko złe dzyłáią (*marg*) Niemierne⁸⁰ ywotá [!] łzkody. (–). *RejWiz* 118; *RejZwierz* 20; Iłcie to łzpetna w poćiwym przywára/ Gdzye włtępuie włzeteczności miára. *RejZwierc* [213]; *BielSjem* 30.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Tę przywarę młodość ma/ iż popędliwości Hámowác łwéy nie wmié/ ni możnéy krewkości. *GórnTroas* 22.

W charakterystycznych połączeniach: sprosna przywara, szkarada, szkodliwa (2), szpetna.

Przysłowie: A ták/ iabym chciał/ áby tá nález grá byłá/ iżby kázdy powiedział/ ktorąby ołobliwie cnotą/ chciał mieć ozdobionego tego człowiekú/ ktoregoby miłował. A gdiż bez przywary nikt nie iest/ iákąby też tę w nim chciał widzieć *GórnDworz* C4.

Fraza: »[komu] przywrzała przywara« (1): Bo iákoż ták iest/ iż choćby też thám iáka inłza pocćiwemu człowiekowi ná unyfle iego przywrzáłá przywára/ tedy tym fláchetnym płázcżem s łlawney prawdy vrobionym łnádnie zówdy może być pokryta *RejZwierc* 83.

Szereg: »przywara i wada« (1): WSzákem ia to mowilá/ y tákem mieć chćiálá/ Aby z námi tá Páni w Rádzie nie łiedziálá: Bo ma w łobie łzkodliwú przywarę y wádę/ Niechuć k nam okázuię/ przekaża nam rádę. *BielSjem* 30.

Jako ostatni człon we współrzednym połączeniu dwu- lub wieloczłonowym: »i iné przywary« (2): á ná drugú łtronę [*dworzanin będzie mógl pokazać swemu panu*]/ iáko wiele zelżywości/ y łzkody

z niesprawiedliwości/ z łakomstwa/ z nikczemności/ z nędzy/ y z innych szkodliwych przywar przychodzi. *Górni Dworz* Ee3, K3v.

b) Plama, skaza hańby, winy (1) : [Zefira mówi do Potyfara:] Y daż sie gniesz marnie gnidzie [tj. Józefowi] O cięż o łamego idzie Gdy tę przywarę zostawił Przy mnie wierz mi czyście sprawił *RejJóz* H7v.

[W połączeniu szeregowym: macula non est in te nathobie nyemał zadney maculy. plugałwa. przywarj *TomZbrudzBrul Cant* 4/6.]

c) Grzech (3) :

Fraza: »przywara przywrzała« (2): *RejKup* 13; przedię go [Bóg człowieka] y ná cieie y thu ná docześniey rzeczach kárác á treftác nie zániechał/ gdi iuż będąc onym pirworodnym grzechem záflepiony/ słał sie swowolnym ciálem á złym narodem przed oczymá Páná swego/ á zázwdy sie iuż spráwy iego ściągáły ku złości: iáko y dziś tá przywára ná nędznym narodzye ludzkim mocno przywrzáła *RejPos* 102.

Zwrot: »zetrzeć, zgładzać przywarę« (1:1): Zbawiciel náł swey miłósczij Prziyáł náię yego [człowieka] złósczij Ciało swe ophiarowaphy Zanas świętą krew rozliawy Anij przez zupełną wiarę Zgladzamy stará przivarę *RejKup* Qv, 13.

Wyrażenie: »przywara stara« [szyk 1:1] (2): A tak y ty nicz niemiełkay A panu ię wopiekę day A duffay mu prawą wiarą Tak zetrzes' przjware stará Ieslicz gdzie kłerczu przywrzała *RejKup* 13, Qv.

d) Błąd (3) : áby sie niewierny świát przypátruiąc temu/ náwracał sie do ciebie [Panie Jezu]: á szukał cie z miłóliedzyem thwoim/ áby tá nędzna przywára nápotym ná nim nie zóstała/ iż gdy nie poznał ciebie áni tego ktory cie tu posłać raczył/ iż iuż żadney wymowki mieć nie może przy żadney pomłcie twoiey *RejPos* 336.

przywara czego [= skąd pochodząca] (1): *CzechRozm* A8 cf *Wyrażenie*.

przywara czyja (1): Bo náł Kátholik láie ludziem różney wiary/ Ci záfie nárzekáią ná Rzymłkie [tj. Kościoła katolickiego] przywary. *Prot* D.

Wyrażenie: »stara przywara« (1): Abowiem ony [rozmowy] [...] máło nie wšytkie stáre przednieyše przywary przędziwá szátáńkiego/ y Antichriřtowego/ wam śnádnó pokażą. *CzechRozm* A8.

Synonimy: blak, makula, przyskwara, skaza, zmaza.

Cf **PRZEWARA**